
JOHAN MOLANDER:

NÄR FOLKHEMMETS BARN BLIVIT VUXNA

När folkhemets barn blivit vuxna heter den senaste boken från Den Nya Valfärden.

Undertiteln säger vad den handlar om: ett nytt trygghetssystem för jämlikhet, medmännisklighet, enkelhet och eget ansvar. I den av Den Nya Valfärden tillsatta "bidragskommission" som utarbetat förslaget återfinns Patrik Engellau, Kristina Hansson (ordförande i centerns ungdomsförbund) och Anders Röttorp.

Boken är ett genomarbetat förslag till nytt bidragssystem för Sverige. Med en viss djärvhet raserar författarna hela det gamla bidragssystemet och konstruerar ett nytt från grunden. När de är färdiga har de åstadkommit ett trygghetssystem som består av sju bidrag plus en eller flera obligatoriska försäkringar.

Något som kan intressera en finansminister är att detta nya bidragssystem, enligt beräkningarna i boken, på tio års sikt sparar 220 miljarder kronor åt staten och kommunerna. Man kunde tro att detta skulle betyda en återgång till nattväktarstaten. Men författarna påpekar att

den återstående bidragsvolymen motsvarar omkring 22 procent av bruttonationalprodukten - vilket var den nivå som gällde år 1980!

Modernt bidragssystem

Förslaget redovisar de etiska principer författarna tycker bör ligga till grund för ett modernt bidragssystem. Detta är något helt nytt i modern svensk politisk debatt, där de grundläggande värderingsfrågorna brukar drunkna i diskussioner om tekniska lösningar. Vi pratar till exempel om huruvida ersättningsnivån ska vara 75 eller 80 procent av inkomsten, men vi frågar inte efter meningen med inkomstrelateringen.

Förslagsställarna bygger sitt bidragssystem på ett antal etiska principer, varav subsidiariteten och medmänniskligheten är de viktigaste. Subsidiaritet betyder att huvudansvaret för medborgaren ligger hos medborgaren själv. Politiken har ett subsidiärt ansvar, ett andrahandsansvar. Rent praktiskt betyder detta, exempelvis, att Nisses arbetslöshet i första hand är hans eget problem, inte arbetsförmedlingens. Idag går Nisse in på arbetsförmedlingen och säger: "Jag är arbetslös. Ni har ett problem." I subsidiaritetens

När folkhemets barn blivit vuxna. Patrik Engellau, Kristina Hansson och Anders Röttorp, Den Nya Valfärden 1995.

Sverige vänds detta uppochned. Där är arbetslösheten i första hand Nisses eget problem. Arbetsförmedlingens uppgift är att ge Nisse hjälp till självhjälp. Nisse har ingen av staten garanterad rätt till arbete - och därför ingen av staten garanterad rätt till inkomstersättning om staten inte kan fixa ett jobb åt honom.

Medmänsklighet

Den andra grundläggande etiska principen i boken är medmänsklighet, alltså kravet på var och en av oss att hjälpa vår nästa. Medmänsklighet är samma sak som solidaritet eller människokärlek, en nödvändig förutsättning för att samhället ska bli ett gott samhälle.

Det nya trygghetssystemet består av sju bidrag. Det första är barnstöd. Det ersätter alla dagens barnrelaterade bidrag och utgår med ett basbelopp om året för alla barn upp till myndighetsåldern. Ett basbelopp är 35.200 kronor. Vårdnadshavarna får använda pengarna helt fritt.

Nästa bidrag är studielön. Studenterna får betalt per presterade akademiska poäng.

Det tredje bidraget utgår vid medicinsk oförmåga till arbete. Grundbidraget är två basbelopp om året. Alla som arbetar måste enligt lag skaffa sig en inkomstförsäkring som garanterar dem 70 procent av lönen vid sjukdom. Man får själv välja försäkringsbolag.

Det fjärde bidraget är en ålderspension på

två basbelopp om året oberoende av tidigare inkomster. Förslagsställarna beskriver hur övergången från dagens system kan ske över en trettioårsperiod för att ingen medborgare ska bli lurad på en pension hon blivit lovad av staten.

Det femte bidraget utgår vid arbetslöshet och uppgår till två basbelopp om året i max ett år. A-kassan blir helt fristående från staten. Som sista säkerhetsnät införs något som kallas samhällsarbete, ett av staten organiserat arbete som avlönas med två basbelopp om året och står öppet för alla.

Det sjätte bidraget kallas statspension och går till handikappade. Förslagsställarna tycker att ersättningen bör höjas, närmare bestämt till max 5,25 basbelopp.

Socialbidragsnormen upphävs

Alla dessa sju bidrag är skattepliktiga. Det sjunde bidraget är skattefritt. Det är socialbidraget, som betalas av kommunerna. Socialbidragsnormen upphävs och kommunerna får själva bestämma hur höga bidragen ska vara.

När folkhemmets barn blivit vuxna är det första konkreta förslaget som visar hur ett bidragssystem av grundtrygghetsmodell kan se ut i verkligheten. Härmed har debattsituationen i Sverige fått en skjuts framåt. Nu kan vi prata inte bara om allmänna principer, utan också om praktiska lösningar.